

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
Επισκόπηση Νομολογίας (Αύγουστος – Οκτώβριος 2025)

Επιμ.: Έρρικα Κ. Λόραμ

Άρθρο 2 – Δικαίωμα στη ζωή

Υπόθεση F.M. και λοιποί κατά Ελλάδα (Προσφυγή Νο 17622/21), απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2025

Αγαθονήσι – βύθιση σκάφους – θάνατος μεταναστών – ελλείψεις επιχείρησης έρευνας και διάσωσης – αναποτελεσματική έρευνα

Οι προσφεύγοντες είναι δύο Αφγανές (πρώτη και τρίτη προσφεύγουσα) και μία γυναίκα και ένας άνδρας ιρακινής υπηκοότητας (δεύτερη προσφεύγουσα και τέταρτος προσφεύγων). Στις 16 Μαρτίου 2018, οι τρεις πρώτοι επέβαιναν σε σκάφος που μετέφερε προς την Ελλάδα 22 άτομα συνολικά από την Τουρκία. Επιβάτες ήταν και τα τέσσερα παιδιά της πρώτης προσφεύγουσας, ο σύζυγος και τα δύο παιδιά της δεύτερης προσφεύγουσας και η σύζυγος και τα δύο παιδιά του τέταρτου προσφεύγοντα. Η τρίτη προσφεύγουσα διέμενε σε κέντρο υποδοχής αιτούντων άσυλο στη Λάρισα, ενώ στο σκάφος επέβαινε ο σύζυγος και τα τρία τους παιδιά.

Τα ξημερώματα της 16ης Μαρτίου 2018, ο γιος της τρίτης προσφεύγουσας και αιτών άσυλο που διέμενε στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης της Σάμου επικοινωνήσε με το 112 και ενημέρωσε ότι μέλη της οικογένειάς του, ανάμεσα στα οποία και η αδελφή του, επέβαιναν στο σκάφος που βυθίστηκε κοντά στο Αγαθονήσι. Παραπέμφθηκε στο Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης, στο οποίο παρείχε, καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας, αριθμούς τηλεφώνων των συγγενών του και τις τελευταίες γνωστές συντεταγμένες του σκάφους, που έλαβε από την επιβαίνουσα στο σκάφος αδελφή του.

Το Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης κατέγραψε το περιστατικό ως περιστατικό με αριθμό 223 και διέταξε επιχείρηση έρευνας, η οποία όμως φαίνεται να συγχέεται με περιστατικό με αριθμό 222 που αφορούσε δύο άλλα σκάφη που έφτασαν ασφαλή στο Αγαθονήσι με 63 άτομα την ίδια ημέρα. Τρία σκάφη της ακτοφυλακής διεξήγαγαν έρευνες στη θαλάσσια περιοχή ανατολικά του Αγαθονησίου, αλλά δεν εντόπισαν το σκάφος ή ανθρώπους στη θάλασσα. Η επιχείρηση έρευνας διακόπηκε τρεις ώρες μετά την έναρξή της.

Το επόμενο πρωί, οι δύο πρώτες προσφεύγουσες εντοπίστηκαν με βρεγμένα ρούχα και σωσίβια από κάτοικο του Αγαθονησίου. Ο τέταρτος προσφεύγων εντοπίστηκε λίγο αργότερα. Ακολούθησε εκτεταμένη επιχείρηση έρευνας και διάσωσης από σκάφη της ακτοφυλακής, του Πολεμικού Ναυτικού, της Πολεμικής Αεροπορίας, της Frontex και από ιδιωτικά σκάφη. Ανασύρθηκαν 16 σοροί από θαλάσσια περιοχή νοτιοανατολικά του Αγαθονησίου.

Οι τρεις επιζώντες προσφεύγοντες μεταφέρθηκαν στο νοσοκομείο της Σάμου και νοσηλεύτηκαν για αρκετές ημέρες. Κατά τη διάρκεια της νοσηλείας τους, τους επισκέφθηκαν δύο φορές αξιωματικοί της ακτοφυλακής, στους οποίους δήλωσαν – κατά τις ελληνικές αρχές – ότι το ναυάγιο συνέβη στις 17 Μαρτίου 2018. Οι προσφεύγοντες αρνούνται κατηγορηματικά ότι προέβησαν σε τέτοια δήλωση και υποστηρίζουν ότι εξαρχής ανέφεραν πως το ναυάγιο έγινε στις 16 Μαρτίου 2018.

Διεξήχθησαν από το Λιμενικό της Σάμου τρεις έρευνες: μία προανάκριση, μία Ένορκη Διοικητική Εξέταση (ΕΔΕ) και μία προκαταρκτική εξέταση. Όλες οι έρευνες διενεργήθηκαν από το Τμήμα Εσωτερικών Υποθέσεων του Γενικού Επιτελείου Λιμενικού Σώματος, υπό την εποπτεία εισαγγελέων του Ναυτοδικείου. Οι εισαγγελείς έκριναν ότι το ναυάγιο συνέβη στις 17 και όχι στις 16 Μαρτίου 2018 και δεν διαπίστωσαν ποινική ευθύνη των αρχών.

Η υπόθεση εξετάστηκε από το Δικαστήριο υπό το πρίσμα του άρθρου 2 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι, όταν τίθεται ζήτημα χρήσης πιθανής θανατηφόρας βίας ή θανάτου υπό συνθήκες που ενδέχεται να εμπλέκουν την ευθύνη του κράτους, το άρθρο 2 προβλέπει υποχρέωση του κράτους να

διασφαλίσει την κατάλληλη ανταπόκριση – με δικαστικά ή άλλα μέσα – ώστε να εφαρμόζεται αποτελεσματικά το νομικό και διοικητικό πλαίσιο που έχει θεσπιστεί για την προστασία της ζωής και να λογοδοτούν ή να τιμωρούνται όσοι ευθύνονται για παραβιάσεις του δικαιώματος στη ζωή.

Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο διαπίστωσε σημαντικά προβλήματα ως προς την ανεξαρτησία των ερευνών. Τα πρόσωπα που προΐσταντο των ανωτέρω τριών ερευνών και εκείνα που ενδεχομένως έφεραν ευθύνη για το περιστατικό ανήκαν όλα στο Λιμενικό. Το Γενικό Επιτελείο Λιμενικού Σώματος υπάγεται στο Υπουργείο Ναυτιλίας, ενώ οι εισαγγελείς που επόπτευαν τις έρευνες υπάγονταν στον στρατό και στο Λιμενικό.

Δεύτερον, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν ελήφθησαν υπόψη σημαντικά στοιχεία, όπως ένα ηχογραφημένο φωνητικό μήνυμα που είχαν προσκομίσει οι προσφεύγοντες, στο οποίο ακούγεται η F.K. να φωνάζει: «Το σκάφος βυθίζεται! Βυθιζόμαστε!». Οι αρχές δεν εξέτασαν το μήνυμα, ούτε ζήτησαν τη μετάφρασή του ή επαλήθευσαν την αυθεντικότητά του. Το μήνυμα αυτό είχε ιδιαίτερη σημασία για τον προσδιορισμό της ακριβούς ημερομηνίας του ναυαγίου.

Τρίτον, το Δικαστήριο διαπίστωσε σοβαρές ελλείψεις στις ιατροδικαστικές εκθέσεις, οι οποίες δεν προσδιόριζαν ούτε λάμβαναν υπόψη τον ακριβή τόπο, τις συνθήκες και την ώρα ανεύρεσης των πτωμάτων, την ώρα και τις συνθήκες μεταφοράς τους, την ώρα έναρξης και λήξης της ιατροδικαστικής εξέτασης, τη διάρκεια και τη θερμοκρασία συντήρησής τους πριν από την αυτοψία. Επιπλέον, όλες οι ιατροδικαστικές εκθέσεις περιείχαν για όλα τα θύματα την ίδια ανάλυση, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ότι τα θύματα δεν βρέθηκαν στο ίδιο μέρος και την ίδια στιγμή ούτε είχαν τα ίδια σωματικά χαρακτηριστικά. Δεν περιλάμβαναν επίσης φωτογραφίες των πτωμάτων, των προσώπων και των δακτύλων, οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλουν στον προσδιορισμό του χρόνου παραμονής των πτωμάτων στο νερό πριν από την ανεύρεσή τους.

Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι ελλείψεις που διαπιστώθηκαν στις ιατροδικαστικές εκθέσεις κατέστησαν αδύνατο τον προσδιορισμό του χρόνου θανάτου των συγγενών των προσφευγόντων και της ημερομηνίας του ναυαγίου.

Δήλωσε επίσης ότι, λόγω των ελλείψεων των ερευνών και των ιατροδικαστικών εκθέσεων, δεν μπορούσε να προσδιορίσει ορισμένα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά πέραν πάσης εύλογης αμφιβολίας. Επεσήμανε, όμως, ότι η αδυναμία αυτή οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στην έλλειψη διεξοδικής και αποτελεσματικής έρευνας εκ μέρους των εθνικών αρχών.

Στη συνέχεια εξέτασε γεγονότα που δεν αμφισβητήθηκαν, όπως ότι ο D.D. ειδοποίησε τις αρχές στις 6:29 το πρωί της 16ης Μαρτίου 2018, δηλώνοντας στα αγγλικά ότι το σκάφος με μέλη της οικογένειάς του «είναι στη θάλασσα». Στις 7:00 ενημέρωσε έναν αστυνομικό του Κέντρου Υποδοχής και Ταυτοποίησης Σάμου ότι ένα σκάφος που ερχόταν από την Τουρκία και στο οποίο επέβαινε η αδελφή του είχε υποστεί βλάβη και ότι είχε χάσει επικοινωνία μαζί της. Τότε ήταν που οι αρχές ενημερώθηκαν για την ύπαρξη σκάφους σε κατάσταση σοβαρού και άμεσου κινδύνου.

Εξέτασε επίσης το γεγονός ότι ο D.D. απέστειλε στο Γενικό Επιτελείο Λιμενικού Σώματος τις συντεταγμένες της θέσης του σκάφους, όπως του τις είχε στείλει η αδελφή του, καθώς και ότι η πάροχος κινητής τηλεφωνίας δήλωσε στις αρχές πως το κινητό της αδελφής του, η οποία επέβαινε στο σκάφος, είχε ενεργοποιήσει κεραία στις 6:20 της 16ης Μαρτίου 2018, σε περιοχή που συνέπιπτε με τη θέση που υπέδειξε ο D.D.

Ο D.D. είχε δηλώσει επανειλημμένα ότι δεν είχε νέα από τους συγγενείς του που επέβαιναν στο σκάφος από την τελευταία επικοινωνία τους, στις 16 Μαρτίου και ώρα 6:00, και ότι τα κινητά τους τηλέφωνα ήταν πλέον κλειστά. Ήταν, επιπλέον, αδιαμφισβήτητο ότι τα άτομα που επέβαιναν στο επίμαχο σκάφος δεν βρέθηκαν στις 16 Μαρτίου 2018 και ότι οι αρχές είχαν επιβεβαιώσει πως δεν συγκαταλέγονταν μεταξύ των 63 ατόμων του περιστατικού με αριθμό 222, τα οποία αποβιβάστηκαν με ασφάλεια στο Αγαθονήσι.

Το Δικαστήριο δεν πείστηκε από το επιχείρημα των εθνικών αρχών ότι το σκάφος στο οποίο επέβαιναν οι επιζώντες πρόσφυγες και οι συγγενείς τους είχε αρχικά επιχειρήσει, μαζί με δύο άλλα σκάφη που έφτασαν με ασφάλεια στο Αγαθονήσι στις 16 Μαρτίου 2018, προσεγγίσει το νησί δίχως όμως να το

καταφέρει εξαιτίας της τουρκικής ακτοφυλακής, η οποία, εντούτοις, δεν τους εμπόδισε τελικά να φτάσουν στην Ελλάδα την επόμενη ημέρα.

Μη αμφισβητήσιμο ήταν επίσης το γεγονός ότι η εκδοχή των γεγονότων που παρουσίασαν οι προσφεύγοντες επιβεβαιωνόταν από την εξαφάνιση δύο Τούρκων την ημέρα πριν από το επίδικο ναυάγιο. Ο γραμματέας του Τουρκικού Προξενείου στη Ρόδο παρείχε αντιφατικές πληροφορίες σχετικά με το ζήτημα αυτό.

Τέλος, το Δικαστήριο προσέδωσε ιδιαίτερη σημασία στο έγγραφο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, από το οποίο το μόνο στοιχείο που εξέτασε η εισαγγελία του Ναυτοδικείου ήταν ότι υπήρχε σύγχυση σχετικά με την ημερομηνία του ναυαγίου. Ωστόσο, σύμφωνα με το έγγραφο αυτό, η Ύπατη Αρμοστεία επισκέφθηκε το νοσοκομείο στις 17 Μαρτίου 2018 και «*ενημερώθηκε [...] ότι υπήρχε σύγχυση σχετικά με την ακριβή ημερομηνία του ναυαγίου, επειδή κατά τις καταθέσεις των επιζώντων το ναυάγιο έλαβε χώρα στις 16 Μαρτίου και όχι στις 17*».

Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία αυτά, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, αντίθετα προς τα πορίσματα των εισαγγελέων, οι εθνικές αρχές διέθεταν επαρκείς πληροφορίες ώστε να ειδοποιηθούν για την πιθανότητα ναυαγίου τους σκάφους που μετέφερε τους επιζώντες προσφεύγοντες και τους συγγενείς τους στην περιοχή ανατολικά του Αγαθονησίου τις πρώτες πρωινές ώρες της 16ης Μαρτίου 2018 και ότι, συνεπώς, όφειλαν ήδη από εκείνη τη στιγμή να γνωρίζουν πως υπήρχε πραγματικός και άμεσος κίνδυνος για τη ζωή των επιβαινόντων.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο εξέτασε την αντίδραση των αρχών και εντόπισε πλείστες αδυναμίες. Πρώτον, το επίμαχο περιστατικό με αριθμό 223 φαίνεται να συγγέθηκε, τουλάχιστον αρχικά, με το περιστατικό με αριθμό 222, όπως προκύπτει από την ανακοίνωση Τύπου του Γενικού Επιτελείου Λιμενικού Σώματος και την απόφαση του εισαγγελέα Σάμου.

Δεύτερον, το Δικαστήριο εξέφρασε αμφιβολίες σχετικά με την καταλληλότητα του χαρακτηρισμού που δόθηκε στο επίμαχο περιστατικό με αριθμό 223 ως «λέμβος σε δυσχερή θέση», καθώς δεν είναι βέβαιο ότι ο χαρακτηρισμός αυτός αντιστοιχεί στη «φάση κινδύνου» που αναφέρεται στη Σύμβαση για την Έρευνα και τη Διάσωση (SAR). Το Δικαστήριο δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο ότι, εξαιτίας της σύγχυσης που υπήρξε μεταξύ των περιστατικών 222 και 223, οι αρχές δεν αξιολόγησαν ούτε επαλήθευσαν ορθά το επίπεδο κινδύνου στο οποίο βρισκόταν το επίμαχο σκάφος. Σημείωσε, επίσης, την καθυστέρηση των αρχών στην επαλήθευση των τελευταίων γνωστών συντεταγμένων του σκάφους.

Τρίτον, όσον αφορά την έκταση των ερευνών που πραγματοποιήθηκαν από τα τρία περιπολικά σκάφη στις 16 Μαρτίου 2018, το Δικαστήριο επισήμανε ότι δεν υπήρξε ηλεκτρονική καταγραφή των διαδρομών τους ούτε λεπτομερής χαρτογράφηση των περιοχών έρευνας. Επιπλέον, οι διαδρομές που υπέδειξαν οι πλοίαρχοι των περιπολικών σκαφών με αριθμούς 612 και 171 στις καταθέσεις τους αποκλίνουν από εκείνες που εμφανίζονται στις δορυφορικές εικόνες. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία αυτά, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν ήταν δυνατόν να διαπιστωθεί με βεβαιότητα εάν ερευνήθηκε διεξοδικά, στις 16 Μαρτίου 2018, η θαλάσσια περιοχή όπου βρισκόταν το σκάφος στο οποίο επέβαιναν οι επιζώντες προσφεύγοντες και οι συγγενείς τους, σύμφωνα με τη θέση που είχε δηλώσει ο D.D.

Τέταρτον, στο πλαίσιο του επίδικου περιστατικού, η αναζήτηση «πλοίου σε κίνδυνο», όπως και στην περίπτωση του περιστατικού με αριθμό 222, αντί για «άτομα στη θάλασσα», δεν συνιστούσε κατάλληλη προσέγγιση, δεδομένου ότι ο εντοπισμός ατόμων στη θάλασσα, τα οποία πιθανότατα είχαν διασκορπιστεί μετά το ναυάγιο, ήταν σαφώς μια πιο περίπλοκη διαδικασία.

Πέμπτον, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι τα έντυπα σήματα που εκδόθηκαν, αφενός, από τις λιμενικές αρχές Λέρου και Σάμου προς το Κοινό Συντονιστικό Κέντρο Διάσωσης και την Εισαγγελία του Πρωτοδικείου Κω και, αφετέρου, από το Κοινό Συντονιστικό Κέντρο Διάσωσης προς τις λιμενικές αρχές Λέρου και Σάμου, σχετικά με τα περιστατικά με αριθμούς 222 και 223 της 16ης Μαρτίου 2018, ήταν πανομοιότυπα. Από την ανάγνωσή τους προκύπτει ότι αφορούσαν αποκλειστικά το περιστατικό με αριθμό 222. Κατά το Δικαστήριο, τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνουν ότι δεν εκδόθηκε σήμα σχετικά με το επίδικο περιστατικό στις 16 Μαρτίου 2018.

Έκτον, από τον φάκελο προκύπτει ότι οι έρευνες που πραγματοποιήθηκαν από τα τρία περιπολικά σκάφη ερευνών αφορούσαν ουσιαστικά τη διαχείριση του περιστατικού με αριθμό 222 και, ειδικότερα, τη μεταφορά υπηκόων τρίτων χωρών που αποβιβάστηκαν στο Αγαθονήσι προς τη Σάμο. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, ενώ το σχέδιο έκτακτης ανάγκης ενεργοποιήθηκε για το περιστατικό με αριθμό 222, το οποίο τερματίστηκε γρήγορα, δεν ενεργοποιήθηκε εκ νέου για το περιστατικό με αριθμό 223. Διαπίστωσε, επίσης, ότι οι αρχές τερμάτισαν την επιχείρηση έρευνας και διάσωσης που είχε ξεκινήσει για το εν λόγω περιστατικό περίπου τρεις ώρες αργότερα, παρότι τα αγνοούμενα άτομα που επέβαιναν στο σκάφος δεν είχαν ακόμη εντοπιστεί. Με τον τρόπο αυτό δεν έλαβαν υπόψη τις συνεχείς δηλώσεις του D.D., ο οποίος δεν είχε ενημερωθεί για τον τερματισμό της επιχείρησης και, σύμφωνα με όσα είχε δηλώσει στις αρχές, δεν είχε καμία νεότερη πληροφορία για τους συγγενείς του που επέβαιναν στο σκάφος, ενώ εξακολουθούσαν να υπάρχουν ελπίδες διάσωσής τους κατά την έννοια της Σύμβασης για την Έρευνα και τη Διάσωση.

Το Δικαστήριο συμπεράνει ότι οι ελληνικές αρχές, μολονότι όφειλαν να γνωρίζουν ότι υπήρχε πραγματικός και άμεσος κίνδυνος για τη ζωή των επιζώντων προσφευγόντων και των συγγενών τους, οι οποίοι επέβαιναν στο σκάφος ανατολικά του Αγαθονησίου κατά τις πρωινές ώρες της 16ης Μαρτίου 2018, δεν έπραξαν ό,τι θα μπορούσε ευλόγως να αναμένεται από αυτές, ώστε να διασφαλίσουν το επίπεδο προστασίας που επιβάλλει το άρθρο 2 της Σύμβασης.

Παραβίαση άρθρου 2 (διαδικαστικό και ουσιαστικό σκέλος).

Άρθρο 3 – Απαγόρευση βασανιστηρίων

Υπόθεση Β.Φ. κατά Ελλάδας (Προσφυγή Νο 59816/13), απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2025

αιτών άσυλο – κράτηση σε αστυνομικό τμήμα – εξευτελιστική μεταχείριση

Ο προσφεύγων είναι Ιρανός υπήκοος, ο οποίος εισήλθε παρανόμως στην Ελλάδα την 1η Αυγούστου 2012 και υπέβαλε αίτημα διεθνούς προστασίας λόγω του σεξουαλικού του προσανατολισμού. Συνελήφθη και τέθηκε σε κράτηση. Στις 4 Αυγούστου 2012 υπέβαλε αίτημα ασύλου και στις 26 Οκτωβρίου 2012 αφέθηκε ελεύθερος, λαμβάνοντας προσωρινή κάρτα αιτούντος άσυλο. Επειδή δεν προσήλθε στην προγραμματισμένη συνέντευξη, η διαδικασία ασύλου διακόπηκε και ενεργοποιήθηκε η διαδικασία απέλασης.

Τον Ιούλιο του 2013 συνελήφθη εκ νέου και κρατήθηκε στο αστυνομικό τμήμα Κολωνού με σκοπό να απελαθεί. Τον Αύγουστο του 2013 υπέβαλε νέο αίτημα ασύλου, υποστηρίζοντας ότι, ως ομοφυλόφιλος χριστιανός, αντιμετώπιζε κίνδυνο δίωξης στο Ιράν. Η νομική βάση της κράτησής του τροποποιήθηκε, ώστε να εξεταστεί ταχέως και αποτελεσματικά το αίτημά του για παροχή ασύλου.

Κατά τη διάρκεια της κράτησής του στο αστυνομικό τμήμα Κολωνού, ο προσφεύγων υπέβαλε αντιρρήσεις κατά της κράτησής του ως αιτούντος διεθνή προστασία ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, επικαλούμενος τις απάνθρωπες συνθήκες κράτησης και την επιδείνωση του προβλήματος υγείας του (βρογχικό άσθμα). Προσκόμισε σχετική ιατρική γνωμάτευση από το Νοσοκομείο «Αττικόν», η οποία πιστοποιούσε ότι έπασχε από βρογχικό άσθμα και συνιστούσε την αποφυγή περιβάλλοντος με υγρασία και καπνό.

Το Δικαστήριο, εξετάζοντας την υπόθεση υπό το πρίσμα του άρθρου 3 της Σύμβασης, επανέλαβε ότι έχει ήδη εξετάσει σε πολλές υποθέσεις τις συνθήκες κράτησης προσώπων σε αστυνομικά τμήματα στην Ελλάδα και έχει κρίνει ότι αυτές παραβιάζουν το άρθρο 3. Οι συνθήκες κράτησης περιλάμβαναν υπερπληθυσμό, έλλειψη υπαίθριου χώρου άσκησης, κακές συνθήκες υγιεινής και σίτιση κακής ποιότητας. Το Δικαστήριο οδηγήθηκε στη διαπίστωση παραβίασης λόγω της φύσης των αστυνομικών τμημάτων, τα οποία είναι σχεδιασμένα για κράτηση ατόμων μόνο για σύντομο χρονικό διάστημα.

Εν προκειμένω, ο προσφεύγων κρατήθηκε για περίοδο δύο μηνών και δεκαοκτώ ημερών στο αστυνομικό τμήμα Κολωνού, εγκατάσταση που δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις για παρατεταμένη περίοδο κράτησης. Το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη τη νομολογία του και τα στοιχεία που προσκόμισαν οι διάδικοι, διαπίστωσε ότι η εναγόμενη Κυβέρνηση δεν εισέφερε κανένα στοιχείο ή επιχείρημα που θα το οδηγούσε σε διαφορετικό συμπέρασμα από εκείνο στο οποίο είχε καταλήξει σε παρόμοιες υποθέσεις.

Παραβίαση άρθρου 3.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο εξέτασε την υπόθεση υπό το πρίσμα του άρθρου 13 της Σύμβασης. Παρατήρησε ότι, σύμφωνα με το άρθρο 76 παρ. 4 και 5 του Ν. 3386/2005, τα διοικητικά δικαστήρια είναι αρμόδια να εξετάζουν κάθε πτυχή της κράτησης, λαμβάνοντας υπόψη καταγγελίες περί υπερπληθυσμού, κατάστασης υγείας του κρατουμένου και συμμόρφωσης προς τις προϋποθέσεις κράτησης.

Ωστόσο, στην παρούσα υπόθεση, οι αντιρρήσεις που υπέβαλε ο προσφεύγων, οι οποίες στηρίζονταν σε λεπτομερή αποδεικτικά στοιχεία, απορρίφθηκαν από τα εθνικά δικαστήρια χωρίς αξιολόγηση επί της ουσίας. Οι καταγγελίες του σχετικά με την επίδραση της κράτησης στην υγεία του, την επάρκεια της ιατρικής περίθαλψης και τις συνθήκες κράτησής του είτε δεν εξετάστηκαν από τα εθνικά δικαστήρια είτε αιτιολογήθηκαν συνοπτικά και ανεπαρκώς.

Παραβίαση άρθρου 13 σε συνδυασμό με άρθρο 3.

Τέλος, το Δικαστήριο, εξετάζοντας τη νομιμότητα της κράτησης του προσφεύγοντος σύμφωνα με όσα ορίζει το άρθρο 5 παρ. 1 της Σύμβασης, διαπίστωσε ότι η κράτησή του βασιζόταν στο εθνικό δίκαιο και επιδίωκε νόμιμο σκοπό. Η πρώτη περίοδος κράτησής του, από τις 7 Ιουλίου έως τις 6 Αυγούστου 2012, είχε ως σκοπό την αποτροπή της παράνομης παραμονής του στην ελληνική επικράτεια και τη διασφάλιση της εκτέλεσης της απέλασής του. Η δεύτερη περίοδος κράτησης, από τις 7 Αυγούστου έως τις 24 Σεπτεμβρίου 2013, αποσκοπούσε στην επαλήθευση της ταυτότητάς του και στη διασφάλιση της ταχείας και αποτελεσματικής εξέτασης του αιτήματος ασύλου του.

Παρότι διαπιστώθηκε ότι οι συνθήκες κράτησής του παραβίαζαν το άρθρο 3, το Δικαστήριο δεν διαπίστωσε ότι οι ελλείψεις, αυτές καθαυτές, υπονόμευσαν τη σύνδεση μεταξύ της νόμιμης βάσης της κράτησης και των συνθηκών εκτέλεσής της, ώστε να καταστήσουν την κράτηση αυθαίρετη κατά την έννοια του άρθρου 5 παρ. 1.

Μη παραβίαση άρθρου 5 παρ. 1.

Άρθρο 41: το Δικαστήριο επιδίκασε το ποσό των 3.000 ευρώ ως αποζημίωση για την ηθική βλάβη που υπέστη ο προσφεύγων.

Άρθρο 6 – Δικαίωμα στη χρηστή απονομή της δικαιοσύνης

Υπόθεση Βερβελέ κατά Ελλάδας (Προσφυγή Νο 34012/20), απόφαση της 26ης Αυγούστου 2025

παραβίαση εύλογης διάρκειας δίκης – αποζημίωση – έννομη προστασία

Η προσφεύγουσα άσκησε, στις 22 Ιουνίου 2001, αγωγή κατά του Γενικού Ιπποκράτειου Νοσοκομείου της Αθήνας, όπου εργαζόταν ως καθαρίστρια από το 1984. Με την αγωγή της ζήτησε την καταβολή συμπληρωματικών μισθών και επιδομάτων ύψους 75.739,72 ευρώ. Τον Απρίλιο του 2004, τον Ιούνιο του 2007, τον Μάιο του 2009 και τον Αύγουστο του 2010 υπέβαλε αιτήματα προσδιορισμού δικασίμου, η οποία τελικώς ορίστηκε για τις 24 Μαΐου 2012. Μετά από αναβολή, νέα δικάσιμος ορίστηκε για τις 18 Φεβρουαρίου 2015. Στις 20 Απριλίου 2015, το δικαστήριο έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή της και της επιδίκασε αποζημίωση ποσού 21.250,66 ευρώ, πλέον τόκων, απορρίπτοντας ορισμένες αξιώσεις της λόγω παραγραφής.

Η συζήτηση της έφεσης που άσκησε η προσφεύγουσα αναβλήθηκε αρχικά λόγω απεργίας των δικηγόρων και εν τέλει πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2017. Τον Νοέμβριο του 2018, το Εφετείο έκανε εν μέρει δεκτή την έφεσή της. Η αίτηση αναίρεσης της προσφεύγουσας απορρίφθηκε τον Φεβρουάριο του 2020.

Το Δικαστήριο, εξετάζοντας την προσφυγή υπό το πρίσμα του άρθρου 13 της Σύμβασης, έκρινε ότι η διάρκεια εκδίκασης της ένδικης διαφοράς – η οποία διήρκεσε σχεδόν 19 έτη στους τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας – αποτελούσε βάσιμο λόγο καταγγελίας περί παραβίασης του εύλογου χρόνου.

Το Δικαστήριο παρατήρησε ότι, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία (Ν. 4239/2014), τα αιτήματα για δίκαιη ικανοποίηση λόγω παραβίασης της εύλογης διάρκειας της δίκης έπρεπε να υποβάλλονται χωριστά σε κάθε βαθμό δικαιοδοσίας. Ωστόσο, η αξίωση αποζημίωσης θα ικανοποιούνταν

αποτελεσματικότερα εάν υπήρχε η δυνατότητα υποβολής καταγγελίας και αιτήματος αποζημίωσης για τη διάρκεια της διαδικασίας στο σύνολό της. Στην υπόθεση *T.E. κατά Ελλάδας*¹, το Δικαστήριο είχε κρίνει το σχετικό ένδικο βοήθημα αποτελεσματικό για τους σκοπούς των άρθρων 35 παρ. 1 και 13 της Σύμβασης. Είχε σημειώσει επίσης την έλλειψη αποφάσεων επιδίκασης αποζημίωσης από τα εθνικά δικαστήρια, πλην όμως είχε δεχθεί ότι αυτά εφάρμοζαν τα ίδια κριτήρια για τον υπολογισμό της και είχε επιφυλαχθεί να επανεξετάσει το ζήτημα σε μεταγενέστερο στάδιο, ανάλογα με την πρακτική που θα ακολουθούσαν. Κατά τον χρόνο υποβολής της παρούσας προσφυγής, το ένδικο μέσο ίσχυε ήδη επί περίπου έξι έτη. Υπό το φως της νομολογίας του και των διαθέσιμων πληροφοριών σχετικά με τις αποφάσεις που είχαν εκδοθεί βάσει του Ν. 4239/2014, το Δικαστήριο έκρινε αναγκαίο να επανεξετάσει την αποτελεσματικότητα του εν λόγω ενδίκου μέσου προστασίας.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι το ένδικο αυτό μέσο αποζημιωτικού χαρακτήρα δεν επέτρεπε στα εθνικά δικαστήρια την εφαρμογή προτύπων κατά τη νομολογία του ΕΔΔΑ, ιδίως ως προς την εξέταση της συνολικής διάρκειας των διαδικασιών και τη διαπίστωση του υπερβολικού ή μη χαρακτήρα τους. Η ρύθμιση αυτή επέβαλλε υπέρμετρο βάρος στους ενάγοντες και αύξανε την πίεση στα ήδη υπερφορτωμένα εθνικά δικαστήρια.

Εξετάζοντας ορισμένες αποφάσεις της εθνικής νομολογίας που προσκόμισε η εναγόμενη Κυβέρνηση, στις οποίες οι σχετικές αγωγές είχαν απορριφθεί, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η ερμηνεία των κριτηρίων που εφάρμοσαν τα εθνικά δικαστήρια για τον προσδιορισμό του «εύλογου χρόνου» – όπως η συμπεριφορά του ενάγοντος ή των εθνικών αρχών, το διακύβευμα για τον εναγόμενο, το σημείο έναρξης και το χρονικό σημείο μέχρι το οποίο υπολογίστηκε η διάρκεια της διαδικασίας – δεν ήταν σύμφωνη με τα πρότυπα που έχει καθορίσει η νομολογία του.

Επιπλέον, το Δικαστήριο σημείωσε ότι, όσον αφορά την επιδίκαση αποζημίωσης, στα 4/5 των υποθέσεων που προσκόμισε η εναγόμενη Κυβέρνηση, το ποσό της αποζημίωσης ήταν χαμηλότερο από εκείνο που είχε επιδικάσει το ίδιο σε αντίστοιχες υποθέσεις. Στις υποθέσεις όπου οι αγωγές έγιναν δεκτές, αυτές έγιναν μόνο εν μέρει δεκτές, ενώ οι ενάγοντες είτε υποχρεώθηκαν να καταβάλουν τα δικαστικά έξοδα είτε αυτά επιμερίστηκαν μεταξύ των διαδίκων. Λαμβάνοντας δε υπόψη τα δικαστικά έξοδα που έπρεπε να καταβάλουν οι ενάγοντες, τα καθαρά ποσά που τελικώς θα λάμβαναν στην πραγματικότητα ήταν σημαντικά χαμηλότερα από εκείνα που θα είχε επιδικάσει το Δικαστήριο υπό ανάλογες συνθήκες.

Η εναγόμενη Κυβέρνηση προέβαλε ένσταση περί μη εξαντλήσεως των εσωτερικών ενδίκων μέσων, υποστηρίζοντας ότι η προσφεύγουσα δεν είχε υποβάλει αίτηση για επιδίκαση δίκαιης ικανοποίησης. Ωστόσο, δεν απέδειξε ότι η προσφεύγουσα διέθετε οποιοδήποτε αποτελεσματικό μέσο αποκατάστασης ως προς τη διάρκεια της διαδικασίας.

Παραβίαση άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 1.

Το αντικείμενο της υπό εξέταση δίκης δεν μπορούσε να θεωρηθεί ιδιαίτερος περίπλοκο, ενώ η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι συνέβαλε στη διάρκεια της διαδικασίας με την άσκηση συνεχών παρόμοιων αγωγών που αφορούσαν διαφορετικές περιόδους εργασίας της. Αντιθέτως, υπήρξε γενικά ενεργή καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, επιχείρησε επανειλημμένα να προσδιοριστούν δικάσιμοι και επέδειξε την «εύλογη επιμέλεια» που απαιτείται στις αστικές διαδικασίες. Η υπόθεση διήρκεσε δεκαοκτώ έτη, εννέα μήνες και δεκαοκτώ ημέρες σε τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας. Σημειώθηκαν μεγάλα διαστήματα αδράνειας και αρκετές περίοδοι καθυστέρησης εκ μέρους των δικαστικών αρχών, γεγονός που συνολικά καταδείκνυε ότι η διαδικασία δεν εξελίχθηκε με την απαιτούμενη ταχύτητα. Το Δικαστήριο, αξιολογώντας τις περιστάσεις της υπόθεσης και λαμβάνοντας υπόψη τη συνολική διάρκεια της διαδικασίας, έκρινε το χρονικό αυτό διάστημα υπερβολικό. Οι δυσχέρειες που ενδεχομένως αντιμετώπισαν τα πολιτικά δικαστήρια δεν μπορούσαν να θεωρηθούν προσωρινές, ούτε προέκυπτε ότι η κατάσταση αυτή ήταν εξαιρετική.

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 1.

¹. Προσφυγή Νο 30226/09, απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2014.

Άρθρο 41: το Δικαστήριο επιδίκασε το ποσό των 11.000 ευρώ ως αποζημίωση για την ηθική βλάβη που υπέστη η προσφεύγουσα.

Υπόθεση Τσατάνη κατά Ελλάδας (Προσφυγή Νο 42514/16), απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2025

πειθαρχικές διαδικασίες κατά εισαγγελικού λειτουργού – έλλειψη αμεροληψίας

Η προσφεύγουσα, Γεωργία Τσατάνη, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών υπηρετούσε ως Εισαγγελέας στο Εφετείο Αθηνών. Τον Μάρτιο του 2016, η τότε Πρόεδρος του Αρείου Πάγου, Β.Θ., διέταξε τη διενέργεια προκαταρκτικής πειθαρχικής έρευνας σε βάρος της προσφεύγουσας, κατόπιν ανησυχιών που εξέφρασαν ο Κύπριος Υπουργός Δικαιοσύνης και ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου σχετικά με την απόφασή της να θέσει στο αρχείο ποινικές έρευνες για υπόθεση απάτης, στην οποία εμπλέκονταν Έλληνες και Κύπριοι. Η Β.Θ. ζήτησε από την προσφεύγουσα να υποβάλει εγγράφως τις εξηγήσεις της.

Η προσφεύγουσα υπέβαλε αναφορά στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, καταγγέλλοντας ότι ο Έλληνας αναπληρωτής Υπουργός Δικαιοσύνης έκανε αναφορά, σε ομιλία του στη Βουλή, στις πειθαρχικές διαδικασίες που εκκρεμούσαν σε βάρος της, παρότι αυτές ήταν εμπιστευτικές. Υπέβαλε επίσης την απολογία της στη Β.Θ., καθώς και αίτημα εξαίρεσης, υποστηρίζοντας ότι η τελευταία είχε προηγουμένως εμπλακεί στην υπόθεση και, ως εκ τούτου, δεν μπορούσε να θεωρηθεί αμερόληπτη. Ισχυρίστηκε ότι η Β.Θ. είχε παράσχει στον αναπληρωτή Υπουργό Δικαιοσύνης εμπιστευτικές πληροφορίες σχετικά με τις πειθαρχικές διαδικασίες που εκκρεμούσαν σε βάρος και ότι, υπό την προηγούμενη ιδιότητά της ως υπηρεσιακής πρωθυπουργού, είχε αναπτύξει ιδιαίτερες σχέσεις με τον εν λόγω Υπουργό, καθώς και με τους Κύπριους αξιωματούχους που είχαν επικοινωνήσει μαζί της σχετικά με την έκβαση της έρευνας. Τέλος, υποστήριξε ότι η Β.Θ. δεν ήταν αμερόληπτη, διότι της απήθυνε, όπως και στους μάρτυρες, ερωτήσεις με προκατειλημμένο τρόπο και δεν της είχε χορηγήσει τον πλήρη φάκελο της υπόθεσης.

Μία εβδομάδα αργότερα, η Β.Θ. παρέπεμψε την προκαταρκτική έρευνα σε Αντιπρόεδρο του Αρείου Πάγου, δηλώνοντας ότι το αίτημα εξαίρεσης που είχε υποβάλει η προσφεύγουσα ήταν καταχρηστικό αποσκοπούσε στην καθυστέρηση της διαδικασίας, ενώ οι προβαλλόμενοι λόγοι ήταν αβάσιμοι. Παράλληλα, εξέδωσε επίσημο δελτίο Τύπου, στο οποίο αναφερόταν στις εκκρεμείς πειθαρχικές διαδικασίες, δηλώνοντας ότι αγωνιζόταν κατά «μεγάλων, διαπλεκόμενων συμφερόντων», κατονομάζοντας την προσφεύγουσα και αναφέροντας ότι το αίτημα εξαίρεσης που είχε υποβάλει ήταν αβάσιμο και καταχρηστικό.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η Β.Θ. είχε ήδη απορρίψει το αίτημα εξαίρεσης ως καταχρηστικό, η Αντιπρόεδρος το έκρινε απαράδεκτο λόγω έλλειψης νομιμοποίησης. Ολοκλήρωσε την προκαταρκτική έρευνα στις 5 Μαΐου 2016 και πρότεινε, βάσει των στοιχείων που είχε συλλέξει η Β.Θ. και της έγγραφης απολογίας που είχε προηγουμένως υποβάλει η προσφεύγουσα, να ασκηθεί πειθαρχική δίωξη εις βάρος της.

Τον Ιούνιο του 2016, η Β.Θ. άσκησε πειθαρχική δίωξη κατά της προσφεύγουσας και παρέπεμψε την υπόθεση στο επταμελές πειθαρχικό συμβούλιο του Αρείου Πάγου. Στη δίωξη ανέφερε ότι το αίτημα εξαίρεσης ήταν απαράδεκτο, διότι δεν είχε υποβληθεί στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου. Το συμβούλιο έκρινε ότι το αίτημα εξαίρεσης της προσφεύγουσας ήταν απαράδεκτο και απέρριψε τις αιτιάσεις της περί ακυρότητας της πειθαρχικής δίωξης. Έκρινε επίσης ότι η προσφεύγουσα είχε επιδείξει βαριά αμέλεια, η οποία είχε πλήξει το κύρος της δικαιοσύνης. Ειδικότερα, είχε θέσει στο αρχείο ποινικές έρευνες που υπάγονταν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Εισαγγελέα κατά της Διαφθοράς και είχε παραβιάσει συμφωνία μεταξύ των ελληνικών και κυπριακών αρχών, η οποία είχε συναφθεί στο πλαίσιο του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις (EUROJUST), σύμφωνα με την οποία ορισμένες πτυχές της υπόθεσης έπρεπε να διερευνηθούν από τις κυπριακές αρχές. Της επιβλήθηκε ως πειθαρχική ποινή περικοπή αποδοχών εξήντα ημερών.

Η έφεση της προσφεύγουσας, που εξετάστηκε από το εννεαμελές πειθαρχικό συμβούλιο του Αρείου Πάγου, απορρίφθηκε τον Μάρτιο του 2017. Το συμβούλιο έκρινε ότι η Β.Θ. δεν είχε απορρίψει το

αίτημα εξαίρεσης, αλλά απλώς είχε παραπέμψει την υπόθεση στην Αντιπρόεδρο του Αρείου Πάγου. Σε κάθε περίπτωση, έκρινε ότι το αίτημα εξαίρεσης της προσφεύγουσας ήταν αβάσιμο. Η Β.Θ. είχε, κατά την εθνική νομοθεσία, την εξουσία να αναλαμβάνει προσωπικά προκαταρκτικές πειθαρχικές έρευνες και να κινεί πειθαρχικές διαδικασίες, εφόσον έκρινε ότι η υπόθεση παρουσίαζε ιδιαίτερο κοινωνικοοικονομικό ενδιαφέρον ή αυξημένη δημοσιότητα. Οι σχέσεις της Β.Θ. με τους Κυπρίους αξιωματούχους και τον αναπληρωτή Υπουργό Δικαιοσύνης ήταν αυστηρά τυπικές. Επιπλέον, ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι η Β.Θ. είχε διαρρεύσει πληροφορίες σχετικά με την εμπιστευτική πειθαρχική έρευνα κρίθηκε ατεκμηρίωτος.

Επικαλούμενη το άρθρο 6 παρ. 1 της Σύμβασης, η προσφεύγουσα παραπονέθηκε ότι δεν δικάστηκε από αμερόληπτο δικαστήριο, δεδομένου ότι η Πρόεδρος του Αρείου Πάγου είχε η ίδια εξετάσει το αίτημα εξαίρεσης που είχε υποβάλει εναντίον της και, στη συνέχεια, είχε ασκήσει πειθαρχική δίωξη εις βάρος της.

Το Δικαστήριο επισήμανε ότι οι πειθαρχικές διαδικασίες που κινήθηκαν κατά της προσφεύγουσας είχαν αποκλειστικά πειθαρχικό χαρακτήρα και δεν αφορούσαν τα ποινικά δικαστήρια ούτε το ποινικό δίκαιο. Διαπίστωσε περαιτέρω ότι τα επταμελή ή εννεαμελή πειθαρχικά συμβούλια του Αρείου Πάγου έπρεπε να θεωρηθούν δικαστήρια με πλήρη δικαιοδοσία ως προς τον καθορισμό της πειθαρχικής ευθύνης, σε διαδικασίες στις οποίες εφαρμόζονταν οι εγγυήσεις του άρθρου 6 της Σύμβασης. Συνεπώς, το αστικό σκέλος του άρθρου 6 παρ. 1 ήταν εφαρμοστέο στην υπόθεση και το Δικαστήριο περιόρισε την εξέτασή του στο ζήτημα της δίκαιης φύσης της διαδικασίας ενώπιον των οργάνων αυτών.

Το Δικαστήριο σημείωσε ότι, κατά τον κρίσιμο χρόνο, το εθνικό δίκαιο προέβλεπε ότι η Πρόεδρος του Αρείου Πάγου μπορούσε να κινεί πειθαρχικές διαδικασίες κατά πολιτικών και ποινικών δικαστών και εισαγγελέων, διεξάγοντας προκαταρκτική έρευνα και ασκώντας πειθαρχική δίωξη. Η εξουσία αυτή της Προέδρου του Αρείου Πάγου, η οποία είχε εισαχθεί τον Δεκέμβριο του 2015 για πρώτη φορά μετά την έναρξη ισχύος του Συντάγματος του 1975, καταργήθηκε το 2021 και μέχρι σήμερα δεν έχει επανεισαχθεί.

Όσον αφορά την καταγγελία της προσφεύγουσας ότι η Β.Θ., εξετάζοντας η ίδια το αίτημα εξαίρεσης και προβαίνοντας σε δημόσια δήλωση, είχε ανεπανόρθωτα υπονομεύσει τη διαδικασία, το Δικαστήριο σημείωσε με ανησυχία ότι η Β.Θ. είχε εκδώσει επίσημο δελτίο Τύπου ενώ η προκαταρκτική πειθαρχική έρευνα βρισκόταν ακόμη σε εξέλιξη, παρά το γεγονός ότι, κατά το εθνικό δίκαιο, οι πειθαρχικές έρευνες κατά μελών της δικαιοσύνης είναι μυστικές. Το δελτίο Τύπου κατονόμαζε την προσφεύγουσα, αναφερόταν στην εκκρεμή πειθαρχική υπόθεση, δήλωνε ότι η Β.Θ. αγωνιζόταν κατά «μεγάλων, διαπλεκόμενων συμφερόντων» και χαρακτήριζε το αίτημα εξαίρεσης της προσφεύγουσας ως αβάσιμο και καταχρηστικό.

Το Δικαστήριο σημείωσε ότι, κατά τον κρίσιμο χρόνο, η Β.Θ. δεν ήταν μόνο η Πρόεδρος του δικαστηρίου που εκδίκασε την πειθαρχική υπόθεση της προσφεύγουσας, αλλά, ως Πρόεδρος του Αρείου Πάγου, κατείχε την ανώτατη εξουσία στην πολιτική και ποινική δικαιοδοσία. Επιπλέον, ήταν ευρέως γνωστή στο κοινό λόγω των προηγούμενων καθηκόντων της ως υπηρεσιακής πρωθυπουργού. Ως εκ τούτου, όφειλε να επιδείξει ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να μην δημιουργηθεί η εντύπωση ότι επιθυμούσε να επηρεάσει την έκβαση της διαδικασίας.

Το Δικαστήριο σημείωσε επίσης, επικαλούμενο σχετική νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης², ότι, δεδομένου πως η προοπτική κίνησης πειθαρχικής έρευνας κατά μελών της δικαιοσύνης είναι ικανή να ασκήσει πίεση σε αυτά, ήταν ουσιώδες τα πρόσωπα που είναι επιφορτισμένα με την εξουσία διεξαγωγής πειθαρχικών ερευνών και άσκησης πειθαρχικών διώξεων κατά μελών της δικαιοσύνης να ενεργούν αντικειμενικά και αμερόληπτα. Συνεπώς, έκρινε ότι η Β.Θ. είχε την υποχρέωση να ενεργεί αντικειμενικά και αμερόληπτα κατά τη διεξαγωγή της προκαταρκτικής έρευνας και την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης κατά της προσφεύγουσας, η οποία ήταν δικαστική λειτουργός.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το εννεαμελές πειθαρχικό συμβούλιο δεν είχε προβεί σε καμία αναφορά στη δημόσια δήλωση της Β.Θ., η οποία είχε εκδοθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας, ενώ είχε απορρίψει

². Βλ. ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-313/23, C-316/23 και C-332/23, *Inspektorat kam Visshia sadeben savet*, 30.04.2025, ECLI:EU:C:2025:303.

ως ατεκμηρίωτο τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ότι η Β.Θ. είχε διαρρεύσει πληροφορίες σχετικά με την πειθαρχική έρευνα. Κατά τον τρόπο αυτό, το συμβούλιο παρέλειψε να εξετάσει τον αντίκτυπο της δήλωσης αυτής στη δίκαιη φύση της διαδικασίας.

Το Δικαστήριο επανέλαβε ότι το άρθρο 6 της Σύμβασης δεν αφορά το αποτέλεσμα της διαδικασίας, αλλά εγγυάται τη δίκαιη διεξαγωγή της ίδιας της διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένης της εγγύησης της αμεροληψίας. Η δήλωση της Β.Θ. ήταν, αυτή καθευατή, ασύμβατη με την έννοια του «ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου», λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου της και του πλαισίου εντός του οποίου εκδόθηκε, δεδομένου ότι το κρίσιμο στοιχείο εν προκειμένω δεν ήταν η απόδειξη πραγματικής επιρροής ή άσκησης πίεσης στους δικαστές, αλλά η σημασία του να φαίνεται ότι τηρείται η αμεροληψία.

Το Δικαστήριο επισήμανε το ιδιαίτερο πλαίσιο της υπόθεσης, και ιδίως το γεγονός ότι η Β.Θ. είχε προηγουμένως διατελέσει υπηρεσιακή πρωθυπουργός λίγους μήνες πριν από την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης, καθώς και ότι ο νόμος που ανέθετε στον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου την επίμαχη πειθαρχική αρμοδιότητα προέβλεπε επίσης ότι αυτός ασκούσε τη γενική εποπτεία και τον έλεγχο όλων των δικαστών.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι ανησυχίες της προσφεύγουσας ως προς την αμεροληψία των δικαστηρίων που εξέτασαν την υπόθεσή της δεν ήταν παράλογες, υποκειμενικές ή αδικαιολόγητες. Κατέληξε, συνεπώς, ότι η διαδικασία δεν πληρούσε τα απαιτούμενα από τη Σύμβαση πρότυπα.

Παραβίαση άρθρου 6 παρ. 1.

Άρθρο 8 – Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Υπόθεση Μ.Α. κατά Ισλανδίας (Προσφυγή Νο 59813/19), απόφαση της 26ης Αυγούστου 2025

ενδοοικογενειακή βία – αποτυχία διενέργειας αποτελεσματικής έρευνας

Τον Δεκέμβριο του 2017, η προσφεύγουσα κατήγγειλε στην αστυνομία τον πρώην σύντροφό της για δύο περιστατικά επίθεσης σε βάρος της, τα οποία φέρονται να τελέστηκαν τον Φεβρουάριο και τον Ιούλιο του 2016, καθώς και για ένα περιστατικό απειλής εναντίον της, τον Μάιο του 2017. Μετά τα δύο περιστατικά, η προσφεύγουσα επισκέφθηκε γιατρό και οι σωματικές της βλάβες καταγράφηκαν. Είχε αρχικά επικοινωνήσει με την αστυνομία τον Ιανουάριο του 2017, χωρίς όμως να υποβάλει επίσημη καταγγελία. Όταν ο πρώην σύντροφός της έμαθε ότι είχε επικοινωνήσει με την αστυνομία, την απείλησε ότι θα αποστείλει φωτογραφίες της σεξουαλικού περιεχομένου στον εργοδότη της.

Η υπόθεση διαβιβάστηκε σε διάφορα αστυνομικά τμήματα. Ο εισαγγελέας επέστρεψε τρεις φορές τον φάκελο της δικογραφίας για περαιτέρω έρευνα, επισημαίνοντας κάθε φορά ότι η υπόθεση ήταν παλιά και ότι η έρευνα έπρεπε να διεξαχθεί αμελλητί.

Η προσφεύγουσα κατέθεσε σε αστυνομικό τμήμα τον Μάρτιο του 2018 και εξετάστηκε τηλεφωνικά ακόμη δύο φορές. Μετά από ηλεκτρονικά μηνύματά της τον Ιούνιο του 2018, στα οποία εξέφραζε την ανησυχία της για τον κίνδυνο παραγραφής των αδικημάτων, ο ανακριτής απάντησε ότι η υπόθεση θα προχωρούσε το συντομότερο δυνατό. Ο πρώην σύντροφός της κλήθηκε να εξεταστεί τον Ιούλιο του 2018, αλλά δεν εμφανίστηκε και τελικά εξετάστηκε στα τέλη Αυγούστου του 2018, οπότε και παραδέχθηκε ότι είχε σωματική επαφή με την προσφεύγουσα κατά το περιστατικό του Ιουλίου 2016. Η εναγόμενη Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι η ανταλλαγή ηλεκτρονικών μηνυμάτων υποδήλωνε πως η θερινή άδεια του ανακριτή συνέβαλε στην καθυστέρηση της εξέτασης της υπόθεσης.

Μεταξύ Οκτωβρίου 2016 και Μαρτίου 2019 εξετάστηκαν από την αστυνομία τέσσερις μάρτυρες, οι οποίοι κατέθεσαν ότι είχαν δει την προσφεύγουσα τραυματισμένη μετά τα καταγγελλόμενα περιστατικά. Δύο εξ αυτών ανέφεραν ότι είχαν δει τον πρώην σύντροφο να την σπρώχνει πάνω σε μια πόρτα τον Ιούλιο του 2016.

Τον Απρίλιο του 2019, η προκαταρκτική έρευνα από την αστυνομία διακόπηκε. Ο εισαγγελέας επιβεβαίωσε ότι, καθώς ο πρώην σύντροφος δεν είχε καταθέσει μέχρι τον Αύγουστο του 2018, τα αδικήματα του άρθρου 217 του Γενικού Ποινικού Κώδικα είχαν υποπέσει στη διετή παραγραφή.

Διαπίστωσε επίσης ότι, παρότι που οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας στηρίζονταν σε αποδεικτικά στοιχεία, το άρθρο 218β – που ποινικοποιούσε την ενδοοικογενειακή βία – δεν μπορούσε να τύχει αναδρομικής εφαρμογής για το περιστατικό της επίθεσης που έλαβε χώρα τον Φεβρουάριο του 2016, ενώ αντίστοιχα το περιστατικό του Ιουλίου του 2016 από μόνο του δεν πληρούσε την προϋπόθεση της επαναλαμβανόμενης ή σοβαρής συμπεριφοράς που απαιτεί το άρθρο 281β. Παρόλα αυτά, ο εισαγγελέας ακύρωσε την απόφαση της αστυνομίας αναφορικά με την καταγγελλόμενη απειλή και διέταξε την άσκηση ποινικής δίωξης, σύμφωνα με το άρθρο 233 του Γενικού Ποινικού Κώδικα. Ο πρώην σύντροφος της προσφεύγουσας καταδικάστηκε για το αδίκημα αυτό και, τον Σεπτέμβριο του 2021, το Εφετείο σημείωσε ότι το γεγονός πως η απειλή στρεφόταν κατά μιας πρώην συνοίκου και συντρόφου επέτεινε τη σοβαρότητα του αδικήματος.

Τον Αύγουστο του 2021, ο Εθνικός Επίτροπος της Αστυνομίας ζήτησε δημοσίως συγγνώμη από την προσφεύγουσα και αναγνώρισε ότι διαδικαστικά λάθη οδήγησαν στην παραγραφή των αδικημάτων των επιθέσεων.

Σύμφωνα με τα άρθρα 3 και 8 της Σύμβασης, μεμονωμένα και σε συνδυασμό με το άρθρο 14, η προσφεύγουσα παραπονέθηκε ότι οι αρχές δεν διεξήγαγαν αποτελεσματική έρευνα για τις καταγγελίες της περί ενδοοικογενειακής βίας και ότι υπέστη διακριτική μεταχείριση ως γυναίκα, λόγω της συστηματικής αποτυχίας των αρχών να ερευνούν και να διώκουν αποτελεσματικά περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας.

Δεν υπήρχε ανάγκη να αποφανθεί το Δικαστήριο εάν η καταγγελλόμενη βία ήταν επαρκώς σοβαρή ώστε να πληροί το ελάχιστο επίπεδο βαρύτητας που απαιτείται για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, διότι, σε κάθε περίπτωση, οι αρχές είχαν επίσης θετική υποχρέωση να προστατεύουν τα θύματα βίας δυνάμει του άρθρου 8.

Αν και το άρθρο 218β δεν είχε εισαχθεί στον Ποινικό Κώδικα μέχρι το 2016, το νομικό πλαίσιο ήδη προέβλεπε αυξημένη τιμωρία σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας. Το άρθρο 70(3) του Γενικού Ποινικού Κώδικα όριζε ότι η ύπαρξη στενής σχέσης μεταξύ δράστη και θύματος θα έπρεπε να θεωρείται ως επιβαρυντική περίσταση, όταν η σχέση αυτή αυξάνει τη βαρύτητα της πράξης. Η διάταξη αυτή επέτρεπε, επομένως, την επιβολή αυστηρότερων ποινών σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας που διώκονταν βάσει των γενικών διατάξεων περί επίθεσης των άρθρων 217 και 218. Παρότι η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης απαιτεί την ποινικοποίηση της ενδοοικογενειακής βίας, δεν προβλέπει συγκεκριμένα αυτοτελή αδικήματα και επιτρέπει την ενσωμάτωση της ενδοοικογενειακής βίας είτε ως συστατικό στοιχείο συγκεκριμένων αδικημάτων είτε ως επιβαρυντική περίσταση κατά την επιμέτρηση της ποινής για άλλα αδικήματα.

Στον βαθμό που η ποινική δίωξη μπορούσε να κινηθεί αυτεπάγγελτα, η νομοθετική προσέγγιση που είχε υιοθετήσει η Ισλανδία συνάδει με τα σχετικά διεθνή πρότυπα.

Τα άρθρα 217 και 218 του Γενικού Ποινικού Κώδικα ποινικοποιούσαν την επίθεση, με διετή παραγραφή για λιγότερο σοβαρά αδικήματα βάσει του άρθρου 217. Αν και θα μπορούσε να θεωρηθεί προτιμότερη μια μεγαλύτερη περίοδος παραγραφής στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, λόγω της φύσης της και της ιδιαίτερης ευαλωτότητας των θυμάτων, εντούτοις η διετής παραγραφή δεν ήταν αφ' εαυτής αντίθετη προς τις απαιτήσεις της Σύμβασης, καθώς τα κράτη διαθέτουν ευρύ περιθώριο διακριτικής ευχέρειας στη θέσπιση του χρόνου παραγραφής.

Η προσφεύγουσα υπέβαλε την καταγγελία της τον Δεκέμβριο του 2017 σχετικά με γεγονότα που είχαν συμβεί περίπου δεκαεπτά έως είκοσι δύο μήνες πριν. Εξετάστηκε για πρώτη φορά μόνο τον Μάρτιο του 2018. Ενόψει της επικείμενης παραγραφής, οι αρχές όφειλαν να ενεργήσουν με ιδιαίτερη ταχύτητα. Εάν ο πρώην σύντροφος είχε εξεταστεί ως ύποπτος πριν από το τέλος Φεβρουαρίου 2018, κανένα από τα αδικήματα δεν θα είχε παραγραφεί. Μια εξέταση έως το τέλος Ιουνίου 2018 θα είχε, τουλάχιστον, ανακόψει την παραγραφή του δεύτερου περιστατικού. Καμία από αυτές τις ενέργειες δεν πραγματοποιήθηκε, παρά τις επανειλημμένες οδηγίες του εισαγγελέα για επίσπευση και παρά το γεγονός ότι οι αρχές γνώριζαν ότι η προσφεύγουσα, η οποία είχε παραμείνει σε τακτική επαφή με τον πρώην σύντρόφό της λόγω άσκησης της επιμέλειας από κοινού, είχε προηγουμένως δεχθεί απειλές λόγω της επικοινωνίας της με την αστυνομία.

Οι αρχικές καθυστερήσεις φαίνεται να προέκυψαν λόγω διοικητικής σύγχυσης, καθώς η υπόθεση μεταφερόταν μεταξύ αστυνομικών τμημάτων πριν αποφασιστεί ποια μονάδα θα την χειριζόταν. Ακόμη και όταν η προσφεύγουσα εξέφρασε ρητά την ανησυχία της για την επικείμενη παραγραφή τον Ιούνιο του 2018, δεν φαίνεται ότι ελήφθησαν μέτρα για επίσπευση της έρευνας. Η απάντηση του ανακριτή ότι η διαδικασία θα προχωρούσε «όποτε ήταν εφικτό» και η απόφασή του να λάβει θερινή άδεια χωρίς να ορίσει αναπληρωτή φαίνεται να συνέβαλαν στην καθυστέρηση της εξέτασης του πρώην συντρόφου και, τελικά, να οδήγησαν στην παραγραφή και της δεύτερης επίθεσης.

Το γεγονός ότι ο πρώην σύντροφος καταδικάστηκε αργότερα για απειλές εναντίον της προσφεύγουσας λόγω της επικοινωνίας της με την αστυνομία υπογραμμίζει μόνο τη σοβαρότητα της αποτυχίας των αρχών να διασφαλίσουν την αποτελεσματική έρευνα του περιστατικού της καταγγελλόμενης σωματικής βίας.

Παραβίαση άρθρου 8.

Το Δικαστήριο προχώρησε στην εξέταση της υπόθεσης υπό το πρίσμα του άρθρου 14 σε συνδυασμό με τα άρθρα 3 και 8 της Σύμβασης. Δεδομένου ότι η προσφεύγουσα δεν ισχυρίστηκε ότι υπέστη η ίδια διακριτική μεταχείριση, το Δικαστήριο έπρεπε να εξετάσει κατά πόσον είχε προσκομίσει εκ πρώτης όψεως στοιχεία δομικής προκατάληψης ή δυσανάλογου αποτελέσματος, ικανά να μεταθέσουν το βάρος απόδειξης στην εναγόμενη Κυβέρνηση.

Δεν αμφισβητήθηκε ότι η σεξουαλική και ενδοοικογενειακή βία στην Ισλανδία επηρεάζει κυρίως γυναίκες. Τα στατιστικά στοιχεία που παρουσίασε η προσφεύγουσα έδειξαν ότι η συντριπτική πλειοψηφία των θυμάτων ήταν γυναίκες, ενώ οι περισσότεροι δράστες ήταν άνδρες. Ωστόσο, το γεγονός αυτό δεν αντικατοπτρίζει αφ' εαυτού διακριτικές πολιτικές ή πρακτικές των αρχών, ούτε δυσανάλογο αποτέλεσμα γενικών μέτρων, αλλά μάλλον ένα ευρύτερο κοινωνικό φαινόμενο.

Η Ισλανδία κατατάσσεται υψηλά σε διεθνείς αξιολογήσεις ισότητας των φύλων και έχει εφαρμόσει πολυάριθμες μεταρρυθμίσεις για την καταπολέμηση της σεξουαλικής και ενδοοικογενειακής βίας, όπως οι νομοθετικές αλλαγές του 2016 με την εισαγωγή του άρθρου 218b και η δημιουργία εξειδικευμένων ομάδων έρευνας το 2018. Αν και τέτοια γενικά μέτρα δεν αποκλείουν την ύπαρξη διακριτικής μεταχείρισης στην πράξη, παρέχουν ωστόσο σημαντικό πλαίσιο για την αξιολόγηση του κατά πόσον εμφανείς ανισότητες οφείλονται σε διακριτική πρόθεση ή παράλειψη.

Όσον αφορά το νομικό πλαίσιο, η ενδοοικογενειακή βία δεν είχε ποινικοποιηθεί ολοκληρωμένα μέχρι το 2016, γεγονός το οποίο, ωστόσο, δεν αποδεικνύει ούτε διακριτική πρόθεση ούτε διακριτικό αποτέλεσμα. Η προηγούμενη νομοθεσία παρείχε πάντως διάφορες μορφές προστασίας μέσω διατάξεων περί σεξουαλικής βίας, επίθεσης, απειλών και συκοφαντικής δυσφήμισης στενά συνδεδεμένων προσώπων, καθώς και μέσω αυστηρότερων ποινών για επιθέσεις που διαπράττονται στο πλαίσιο στενής σχέσης. Οι μεταρρυθμίσεις του 2016 αντανάκλασαν τη δέσμευση των αρχών για ενίσχυση της προστασίας έναντι της ενδοοικογενειακής βίας και δεν υποδήλωναν διακριτική αδιαφορία.

Η παρούσα υπόθεση δεν υποδηλώνει ότι αστυνομικοί ή εισαγγελείς προσπάθησαν να αποθαρρύνουν την προσφεύγουσα από το να προχωρήσει στην καταγγελία της, ούτε ότι υπαινίχθηκαν πως έφερε ευθύνη, ούτε ότι επέδειξαν προκατειλημμένη στάση έναντι γυναικών θυμάτων.

Οι ιδιαίτερες δυσκολίες στην ποινική δίωξη υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας δεν αρκούν για να τεκμηριώσουν εκ πρώτης όψεως υπόθεση διακριτικής μεταχείρισης χωρίς στοιχεία προκατειλημμένης αντιμετώπισης ή δυσανάλογου αποτελέσματος. Παρά τις ανησυχίες σχετικά με τη συλλογή δεδομένων, οι οποίες απαιτούν προσοχή από τις αρχές, τα περιορισμένα στατιστικά στοιχεία δεν επαρκούσαν για τη θεμελίωση εκ πρώτης όψεως απόδειξης μιας δομικής προκατάληψης ή ενός δυσανάλογου αποτελέσματος. Επιπλέον, οι παρατηρήσεις διεθνών οργάνων επίβλεψης, αν και εντόπιζαν τομείς που έχρηζαν βελτίωσης, δεν υποδήλωναν την ύπαρξη θεσμικών συμπεριφορών ή πρακτικών που να συνιστούν διακριτική μεταχείριση εις βάρος γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας.

Λαμβάνοντας επίσης υπόψη τα διάφορα νομοθετικά και πολιτικά μέτρα που είχαν υιοθετηθεί από τις αρχές για την καταπολέμηση της σεξουαλικής και ενδοοικογενειακής βίας, την αντιμετώπιση της ατιμωρησίας και την προστασία των θυμάτων, το Δικαστήριο έκρινε ότι η προσφεύγουσα δεν είχε

τεκμηριώσει επαρκώς, εκ πρώτης όψεως, την ύπαρξη δομικής προκατάληψης ή δυσανάλογου αποτελέσματος, ικανής να μεταθέσει το βάρος απόδειξης στο κράτος.

Μη παραβίαση άρθρου 14 σε συνδυασμό με τα άρθρα 3 και 8.

Άρθρο 41: το Δικαστήριο επιδίκασε το ποσό των 7.500 ευρώ ως αποζημίωση για την ηθική βλάβη που υπέστη η προσφεύγουσα.

Υπόθεση Μ.Ρ. κατά Ελλάδας (Προσφυγή Νο 2068/24), απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2025

διεθνής απαγωγή παιδιών – ακρόαση παιδιών

Προσφεύγοντες είναι μία μητέρα, η Μ.Ρ., και τα δύο παιδιά της, ο Ι.Ρ.Α. και η Ε.Α.Α. (γεννημένη το 2018), όλοι τους Έλληνες και Αμερικανοί πολίτες. Το 2015, η Μ.Ρ. μετακόμισε στις ΗΠΑ, όπου από το 2016 ξεκίνησε να εργάζεται σε παιδικό σταθμό στο Χιούστον του Τέξας. Την ίδια χρονιά παντρεύτηκε τον Γ.Α., Έλληνα και Αμερικανό πολίτη. Το ζευγάρι έζησε αρχικά στο Χιούστον, όπου γεννήθηκε ο Ι.Ρ.Α., και στη συνέχεια εγκαταστάθηκε στη Φλόριντα, όπου γεννήθηκε η Ε.Α.Α.

Μεταξύ των ετών 2018 και 2020, το ζευγάρι αντιμετώπισε συγκρούσεις. Το 2020, η Μ.Ρ. και τα δύο παιδιά της ταξίδεψαν στην Ελλάδα, και συγκεκριμένα στη Ρόδο, με τη συναίνεση του πατέρα, η οποία δόθηκε ενώπιον συμβολαιογράφου. Η σχετική συναίνεση αφορούσε την παραμονή των δύο παιδιών στη Ρόδο έως τις 4 Φεβρουαρίου 2021. Ενώ η Μ.Ρ. και τα παιδιά βρίσκονταν στη Ρόδο, η αεροπορική εταιρεία τους ενημέρωσε ότι η πτήση τους είχε τροποποιηθεί λόγω της πανδημίας Covid-19 και ότι ο νέος προορισμός επιστροφής ήταν το Μαϊάμι. Η Μ.Ρ. ενημέρωσε τον σύζυγό της για την ταλαιπωρία λόγω των αλλαγών στο δρομολόγιο και για την πρόθεσή της να επιστρέψει με τα παιδιά στη Φλόριντα τον Μάιο του 2021. Παράλληλα, μερίμνησε για την εγγραφή των παιδιών σε σχολείο του νησιού, καθώς και για την ασφάλισή τους στον ΕΦΚΑ, ενώ τον Μάρτιο του 2021 άρχισε να εργάζεται στη Ρόδο ως ψυχολόγος και δεν επέστρεψε στις ΗΠΑ.

Ο Γ.Α. προσέφυγε στα ελληνικά δικαστήρια προκειμένου να επιτύχει την επιστροφή των παιδιών στις ΗΠΑ. Τον Μάιο του 2022, το Μονομελές Πρωτοδικείο Ρόδου έκρινε ότι η επιστροφή των παιδιών στις ΗΠΑ ενείχε σοβαρό κίνδυνο έκθεσής τους σε ψυχική δοκιμασία και σε αφόρητη κατάσταση, επειδή, μεταξύ άλλων, φοιτούσαν ήδη σε σχολείο και είχαν προσαρμοστεί στο νέο τους περιβάλλον στη Ρόδο. Το Πρωτοδικείο επεσήμανε επίσης ότι ο Γ.Α. εργαζόταν πολλές ώρες, χωρίς δυνατότητα υποστήριξης από συγγενικό, φιλικό ή κοινωνικό περιβάλλον για την καθημερινή φροντίδα των δύο παιδιών.

Ο Γ.Α. άσκησε έφεση και, τον Δεκέμβριο του 2022, το Μονομελές Εφετείο Δωδεκανήσου ανέτρεψε την απόφαση του Πρωτοδικείου, διατάσσοντας την επιστροφή των παιδιών στον Γ.Α. στις ΗΠΑ. Το Εφετείο έκρινε ότι η προσαρμογή των δύο παιδιών στη Ρόδο δεν αρκούσε προκειμένου να θεωρηθεί ότι η επιστροφή τους στον τόπο της συνήθους διαμονής θα ισοδυναμούσε με δοκιμασία ή αφόρητη κατάσταση. Τον Δεκέμβριο του 2023, ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την απόφαση του Εφετείου.

Ο Γ.Α. υπέβαλε αίτηση διαζυγίου και τα αμερικανικά δικαστήρια έλυσαν, τον Σεπτέμβριο του 2022, τον γάμο του με την Μ.Ρ. Τα παιδιά επέστρεψαν στον πατέρα τους στις ΗΠΑ τον Δεκέμβριο του 2024. Η Μ.Ρ. διαμένει στη Ρόδο.

Οι προσφεύγοντες παραπονιούνται για παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης, καταγγέλλοντας ότι τα ελληνικά δικαστήρια δεν εξέτασαν επαρκώς την προβαλλόμενη ύπαρξη σοβαρού κινδύνου για τα παιδιά σε περίπτωση επιστροφής τους στις ΗΠΑ. Παραπονούνται επίσης για την έλλειψη ακρόασης των παιδιών από τα ελληνικά δικαστήρια.

Η επιστροφή των δύο παιδιών, την οποία διέταξαν τα ελληνικά δικαστήρια, συνιστά παρέμβαση στο δικαίωμα των προσφευγόντων στον σεβασμό της οικογενειακής τους ζωής. Η παρέμβαση αυτή, η οποία στηρίζεται στη Σύμβαση της Χάγης για τα Αστικά Θέματα της Διεθνούς Απαγωγής Παιδιών³, είχε σκοπό την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των δύο παιδιών της προσφεύγουσας.

³. Κυρώθηκε με τον Ν. 2102/1992.

Εξετάζοντας την αναγκαιότητα της παρέμβασης σε μια δημοκρατική κοινωνία, το Δικαστήριο εκτιμά ότι το κύριο ζήτημα που τίθεται είναι εάν η λήψη απόφασης από τις εθνικές αρχές είχε ως σκοπό την προστασία του συμφέροντος των παιδιών και, ιδίως, αν απέκλειε κάθε «σοβαρό κίνδυνο» για αυτά, κατά την έννοια του άρθρου 13 (β) της Σύμβασης της Χάγης.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε, καταρχάς, ότι τα εθνικά δικαστήρια έλαβαν υπόψη όλα τα στοιχεία που προσκόμισαν οι προσφεύγοντες, συμπεριλαμβανομένων των ενόρκων καταθέσεων και των ψυχολογικών εκθέσεων σχετικά με την κατάσταση των παιδιών, ενώ εξέτασαν και μάρτυρες. Όσον αφορά τον ισχυρισμό περί μη ακρόασης των παιδιών από τα εθνικά δικαστήρια κατά τη λήψη απόφασης, το Δικαστήριο παρατηρεί, υπό το πρίσμα της νομολογίας του σχετικά με τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 8 της Σύμβασης σε υποθέσεις απαγωγής παιδιών, ότι προς το παρόν δεν έχει αναγνωρίσει, με τρόπο σαφή, τη θετική υποχρέωση των εθνικών δικαστηρίων να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως τη σκοπιμότητα της ακρόασης των παιδιών στο πλαίσιο διαδικασιών που αφορούν τα δικαιώματά τους.

Λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη τα σχετικά διεθνή κείμενα, ιδίως την πρόσφατη Σύσταση CM/Rec(2025)4 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης προς τα κράτη μέλη, το Δικαστήριο διαπιστώνει την ύπαρξη συναίνεσης μεταξύ των κρατών μελών ως προς την υποχρέωση παροχής στα παιδιά μιας πραγματικής και ουσιαστικής δυνατότητας να εκφράσουν τη γνώμη τους, είτε άμεσα, είτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, μέσω μηχανισμών και διαδικασιών κατάλληλων για τα παιδιά. Με βάση τα ανωτέρω, το Δικαστήριο κρίνει ότι οι συνθήκες έχουν πλέον διαμορφωθεί ώστε τα εθνικά όργανα να έχουν την υποχρέωση να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως και να κρίνουν αιτιολογημένα τη σκοπιμότητα να ακούσουν τα παιδιά, είτε άμεσα είτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο.

Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο διαπίστωσε, καταρχάς, ότι οι προσφεύγοντες υποστήριζαν πως η ακρόαση των δύο παιδιών ήταν απαραίτητη για να εξακριβωθεί αν συντρέχει κάποια από τις εξαιρέσεις για την επιστροφή τους, όπως αυτές προβλέπονται στο άρθρο 13 παρ. 1 (β) της Σύμβασης της Χάγης. Στη συνέχεια, σημείωσε ότι η επιστροφή των παιδιών στις ΗΠΑ από τη Ρόδο – όπου είχε εγκατασταθεί η μητέρα τους και όπου διέμεναν οι παππούδες και οι γιαγιάδες και από τις δύο οικογένειες – ήταν πιθανό να επιφέρει σημαντικές αλλαγές στη ζωή τους. Κατά συνέπεια, λαμβάνοντας υπόψη τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υπόθεσης, και ειδικότερα, αφενός, τις αντίθετες αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων – του Πρωτοδικείου και του Εφετείου – σχετικά με την επιστροφή των δύο παιδιών και, αφετέρου, τη σημαντική αλλαγή που θα επέφερε στις συνθήκες διαβίωσής τους η επιστροφή τους στις ΗΠΑ, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα εθνικά δικαστήρια όφειλαν, βάσει της υποχρέωσής τους να ενεργούν με γνώμονα το υπέρτατο συμφέρον των παιδιών, να εξετάσουν τη σκοπιμότητα της ακρόασής τους, ανεξαρτήτως εάν οι προσφεύγοντες είχαν υποβάλει σχετικό αίτημα.

Αντιθέτως, στην παρούσα υπόθεση, τα εθνικά δικαστήρια εκτίμησαν την κατάσταση χωρίς να εξετάσουν αυτεπαγγέλτως και να κρίνουν αιτιολογημένα τη σκοπιμότητα της λήψης της γνώμης των παιδιών, είτε άμεσα είτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, παρότι αυτή αποτελούσε καθοριστικό στοιχείο. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν χρησιμοποίησαν όλα τα μέσα που είχαν στη διάθεσή τους για να αποκλείσουν κάθε «σοβαρό κίνδυνο» κατά την έννοια του άρθρου 13 (β) της Σύμβασης της Χάγης. Συνεπώς, η διαδικασία λήψης απόφασης από τα εθνικά όργανα δεν πληρούσε τις διαδικαστικές απαιτήσεις του άρθρου 8 της Σύμβασης και η αναγκαστική επιστροφή των δύο παιδιών στις ΗΠΑ δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί αναγκαία παρέμβαση σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Παραβίαση άρθρου 8.

Άρθρο 41: το Δικαστήριο επιδίκασε το ποσό των 7.500 ευρώ από κοινού ως αποζημίωση για την ηθική βλάβη που υπέστησαν οι προσφεύγοντες.

Άρθρο 2 Εβδόμου Πρωτοκόλλου – Δικαίωμα για διπλό βαθμό δικαιοδοσίας σε θέματα ποινικού δικαίου

Υπόθεση Ftiti κατά Ελλάδας (Προσφυγή No 37957/14), απόφαση της 26ης Αυγούστου 2025

υφ' όρον απόλυση – απέλαση – αποτελεσματικότητα έφεσης

Ο προσφεύγων, Τυνησιος υπήκοος, είχε λάβει άδεια παραμονής στην Ελλάδα και ζούσε στην Κρήτη από το 1996, μαζί με τη σύζυγό του και τα δύο παιδιά τους που γεννήθηκαν εκεί. Τον Δεκέμβριο του 2009 συνελήφθη στο Ρέθυμνο ως ύποπτος για ζωοκλοπή. Καταδικάστηκε από το ΜΟΔ Χανίων σε 17 χρόνια κάθειρξη, χωρίς η έφεση να έχει αναστέλλουσα δύναμη, ενώ παράλληλα διατάχθηκε η απέλασή του μετά την έκτιση της ποινής. Η απόφαση περί μη αναστέλλουσας δύναμης της έφεσης δεν αιτιολογήθηκε από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο.

Ο προσφεύγων άσκησε έφεση, η οποία προσδιορίστηκε για τον Ιανουάριο του 2014. Αναβλήθηκε όμως η εκδίκασή της για τον Νοέμβριο του 2014 λόγω απουσίας των βασικών μαρτύρων κατηγορίας. Ο διευθυντής των φυλακών Κασσάνδρας, όπου κρατούνταν ο προσφεύγων, ενημέρωσε με επιστολή τον εισαγγελέα ότι ο τελευταίος δεν επιθυμούσε να παραστεί κατά την ακροαματική διαδικασία του Νοεμβρίου 2014 και ότι θα εκπροσωπούσαν από τον δικηγόρο του. Την ημέρα της ακροαματικής διαδικασίας, όμως, ο προσφεύγων ζήτησε νέα αναβολή, επειδή δεν μπορούσε να επικοινωνήσει με τον συνήγορό του. Η συζήτηση της έφεσης αναβλήθηκε εκ νέου για τον Νοέμβριο του 2015.

Τον Φεβρουάριο του 2015, αφού είχε εκτίσει τα 3/5 της επιβληθείσας ποινής, το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο αποφάσισε την υφ' όρον απόλυσή του από τις φυλακές, σύμφωνα με το άρθρο 105B του Ποινικού Κώδικα. Ο προσφεύγων αποφυλακίστηκε επισήμως τον Μάρτιο του 2015, αλλά μεταφέρθηκε σε Τμήμα Παράνομης Μετανάστευσης και τοποθετήθηκε σε κέντρο κράτησης μεταναστών. Τον Απρίλιο του 2015 απελάθηκε στην Τυνησία και του επιβλήθηκε απαγόρευση εισόδου στις χώρες Σένγκεν.

Το ΜΟΕ Κρήτης ζήτησε την αυτοπρόσωπη παρουσία του προσφεύγοντος κατά την εκδίκαση της έφεσής του. Ωστόσο, το σχετικό αίτημα δεν κατέστη δυνατό να του κοινοποιηθεί, επειδή δεν είχε διορίσει νέο δικηγόρο και η διεύθυνση που είχε δηλώσει στην Τυνησία ήταν ελλιπής. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο απέρριψε τελικά την έφεσή του ως ανυποστήρικτη.

Το Δικαστήριο επανέλαβε την πάγια αρχή του ότι το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο, το οποίο κατέχει εξέχουσα θέση σε μια δημοκρατική κοινωνία, συνεπάγεται ότι, όταν υφίσταται δικαίωμα επανεξέτασης βάσει του άρθρου 2 του Εβδόμου Πρωτοκόλλου, αυτό πρέπει να είναι αποτελεσματικό κατά τρόπο αντίστοιχο με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο που κατοχυρώνει το άρθρο 6 παρ. 1 της Σύμβασης.

Εν προκειμένω, η έφεση του προσφεύγοντος δεν είχε αναστέλλουσα δύναμη και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δεν αιτιολόγησε την απόφασή του αυτή. Η πρωτοβάθμια ποινή που του επιβλήθηκε εκτελέστηκε άμεσα.

Παρότι η έλλειψη αιτιολογίας της απόφασης περί μη αναστέλλουσας δύναμης της έφεσης προκαλούσε ανησυχίες, δεν αρκούσε αφ' εαυτής για να στοιχειοθετήσει παραβίαση της Σύμβασης. Ωστόσο, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η πρώτη δικάσιμος τη έφεσης προσδιορίστηκε τέσσερα έτη μετά την πρωτόδικη καταδίκη. Ο προσφεύγων παρέστη στην ακροαματική διαδικασία, αλλά η δίκη αναβλήθηκε λόγω απουσίας βασικών μαρτύρων κατηγορίας. Η καθυστέρηση αυτή οφειλόταν αποκλειστικά στις εθνικές αρχές.

Λαμβάνοντας υπόψη την υπερβολική χρονική απόσταση μεταξύ πρώτου και δεύτερου βαθμού δικαιοδοσίας, καθώς και την έλλειψη ανασταλτικού αποτελέσματος της έφεσης, το Δικαστήριο απέρριψε την ένσταση της εναγόμενης κυβέρνησης περί απώλειας της ιδιότητας θύματος του προσφεύγοντος. Παρότι η επόμενη ακροαματική διαδικασία αναβλήθηκε λόγω του προσφεύγοντα, ο συνολικός προγραμματισμός των ακροαματικών διαδικασιών καθυστέρησε υπερβολικά, με αποτέλεσμα η εκδίκαση της έφεσης να πραγματοποιηθεί τελικά τον Νοέμβριο του 2015, περίπου επτά μήνες μετά την υφ' όρον απόλυσή του από τις φυλακές.

Συνεπώς, οι εθνικές αρχές δεν προσδιόρισαν ακροαματική διαδικασία της έφεσης για σχεδόν έξι έτη, διάστημα κατά το οποίο ο προσφεύγων είχε ήδη εκτίσει την ελάχιστη διάρκεια της ποινής του και είχε αποφυλακιστεί υπό όρους.

Το Δικαστήριο σημείωσε ότι η αποφυλάκιση βασίστηκε στο άρθρο 105B του Ποινικού Κώδικα, το οποίο διέπει τις ρυθμίσεις για την εκτέλεση των ποινών, και ιδίως στο γεγονός ότι ο προσφεύγων είχε ήδη εκτίσει τα 3/5 της ποινής του.

Δεδομένου ότι η Σύμβαση αποσκοπεί στην προστασία δικαιωμάτων πρακτικών και αποτελεσματικών και όχι θεωρητικών ή απατηλών⁴, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, στο στάδιο εκείνο, αφού ο προσφεύγων είχε ήδη εκτίσει τα 3/5 της ποινής του και του είχε χορηγηθεί υφ' όρων απόλυση, η επανεξέταση της υπόθεσής του μέσω της έφεσης δεν μπορούσε πλέον να θεραπεύσει αποτελεσματικά τυχόν αστοχίες ή ελλείψεις της πρωτόδικης απόφασης.

Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο θεώρησε περιττό να εξετάσει περαιτέρω τις επιπρόσθετες δυσκολίες που αντιμετώπισε ο προσφεύγων, συμπεριλαμβανομένης της άμεσης απέλασής του μετά την αποφυλάκισή του – η οποία έλαβε χώρα χωρίς να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η εκδίκαση της έφεσής του εκκρεμούσε ακόμη – ή της επακόλουθης απόρριψης της έφεσής του ως ανυποστήρικτης λόγω της ακούσιας απουσίας του την ημέρα εκδίκασής της.

Παραβίαση άρθρου 2 Εβδόμου Πρωτοκόλλου.

Άρθρο 41: το Δικαστήριο επιδίκασε το ποσό των 7.000 ευρώ ως αποζημίωση της ηθικής βλάβης που υπέστη ο προσφεύγων.

⁴. Βλ. ΕΔΔΑ *Garcia Manibardo κατά Ισπανίας* (Προσφυγή Νο 38695/97), απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 1998, παρ. 43.